

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної
конференції для науковців, викладачів,
учителів, здобувачів вищої освіти

24 квітня 2024 року

<i>Левчук Алла, Чухно Олена</i> Techniques for Teaching Senior School Students Vocabulary Using English Language Corpora	137
<i>Лобзова Світлана</i> Комп'ютерне тестування в процесі навчання англійської мови для учнів старшої школи	140
<i>Міщук Інна, Галапчук-Тарнавська Олена</i> Improving the Skills of the Perfect Teachers of Grammar	142
<i>Молчанова Карина, Лупаренко Світлана</i> Методика викладання англійської мови в умовах викликів сьогодення	145
<i>Онищенко Юлія, Семенова Олена</i> Роль автентичних кінострічок у формуванні франкомовної соціокультурної компетенції (на матеріалі фільму Intouchables)	148
<i>Пантелєєва Світлана</i> Ефективність групової роботи та роботи у парах на початковому рівні навчання українських біженців німецької мови: власний досвід та перспективи	151
<i>Подгурська Інна</i> Сучасні стратегії роботи з лексичним матеріалом у вивченні англійської мови	153
<i>Разуменко Тетяна</i> Використання чат-ботів під час опанування компонент освітніх програм філологічного спрямування	157
<i>Руда Наталія, Жукова Катерина</i> Актуальність дисципліни «Актуальні проблеми сходознавства та порівняльні культурологічні студії» для магістрів-китаєзнавців	160
<i>Сафонова Юлія, Чухно Олена</i> The Notion of Pragmatic Competence in ELT	162
<i>Ситнікова Валентина</i> Особливості проведення безперервної пропедевтичної педагогічної практики в дистанційному форматі	164

допомагає, пояснює, виправляє помилки, а сам при цьому отримує можливість краще закріпити й удосконалити власні знання та вміння.

Отже, на прикладі навчання нами окремої групи українських біженців, саме зазначені форми парної і групової роботи виявились найефективнішими для розвитку мовленнєвої компетентності. Тому вважаємо подальше вивчення специфіки застосування парної роботи та роботи у малочисельних групах у різнорівневих групах дорослих, що навчаються на фоні емоційного стресу, надзвичайно перспективним.

Список використаних джерел

- Марченко, Н. В. (2015). Психолінгвістичні особливості навчання дорослих іноземної мови. *Філологічні науки*, 9. <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/2651/1>
- 100.000 ukrainische Kriegsflüchtlinge in Integrationskursen (2022). *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. Infothek. Pressemitteilung. Nr. 07/2022.* <https://www.bamf.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2022/220906-100000-kriegsgefluechtete-integrationskurs.html?nn=282388>
- Bevölkerung. Starker Zuwachs an ukrainischen Staatsbürgern seit Ende Februar 2022. (2024). *Statistisches Bundesamt (Destatis).* https://www.destatis.de/DE/Im-Fokus/Ukraine/Gesellschaft/_inhalt.html
- Wie Sie Paare und Gruppen bilden können... *Hueber.* <https://www.hueber.de/m/edia/36/Gruppen-bilden.pdf>

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З ЛЕКСИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Інна ПОДГУРСЬКА

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
Україна

Проблема опанування лексики у вивченні й навчанні англійської мови набула актуальності лише в останні 30 років. До 1990-х років цей аспект мови не був пріоритетним напрямком ані у дослідженнях з методики навчання іноземної мови, ані у навчальних планах того часу. За твердженням цілого ряду закордонних дослідників проблему роботи з лексичним матеріалом у вивченні іноземної мови багато років недооцінювали (Carter & McCarthy, 1988; Nation, 1990; Zimmerman, 1997; Alemi & Tayebi, 2011). Ситуація змінилась з впровадженням «лексичного підходу» вивчення іноземної мови, який фокусувався саме на удосконаленні лексичної грамотності тих, хто вивчає мову, а також проголосив, що лексика не є і не має бути «молодшою сестрою граматики, що непомітно обслуговує потреби старшої», більш того заявив, що саме лексика й лексична компетентність мають бути у центрі методики навчання іноземних мов («lexis and lexical competence should be at the centre of language pedagogy» (Nation, 1994)). З того часу було проведено багато теоретичних і емпіричних досліджень, які довели, що недостатній обсяг словникового запасу демотивує осіб, що вивчають мову, через неможливість точно передати свою

думку. Було запропоновано цілий арсенал засобів вимірювання й збагачення словникового запасу, який постійно модифікується з метою відповідності тенденціям, розвитку сучасних технологій і потребам тих, хто вивчає мову. З одного боку, пізнавальні процеси психіки особистості є незмінними; з іншого боку, стратегії запам'ятовування, що були актуальні ще 15 років тому, в сучасних умовах не викликають зацікавленості нових поколінь учнів або потребують модифікації.

Основні напрямки роботи з лексикою встановлюються визначенням поняття «лексичної грамотності», рівень якої зумовлюється: «обсягом словникового запасу (кількість слів), глибиною знань та ступенем доступності основних лексичних одиниць (тобто, тим, як швидко слово може бути пригадано та відтворено)» (Meara, 2005). Своєю чергою поняття глибини лексичних знань (іншими словами «знання про слово») включає усвідомлення: «ступеня ймовірності уживання слова в усній мові або на письмі; обмеження використання слова відповідно до функції та ситуації; синтаксичної поведінки, пов'язаної зі словом; основної форми слова та його деривативів; мережі асоціацій між словом та іншими словами в мові; семантичного значення слова; різних значень, що пов'язані зі словом; вимови» (Nation, 1994). Крім того, важливо зазначити, що коефіцієнт обсягу словникового запасу певної особи складається не лише з кількості слів, які вона знає, але й з того, скільки слів є у мові, що вивчається, й кількості лексичних одиниць (далі ЛО), які знає носій цієї мови та ЛО, які потрібно знати тому, хто вивчає цю мову, як другу. Для різних мов ці показники можуть значною мірою відрізнятися.

З метою визначення обсягу словникового запасу і рівня лексичної грамотності носіїв мови й тих, хто вивчає англійську як другу, доктор Пол Нейшен (Університет королеви Вікторії, Веллінгтон) і його послідовники провели чимало досліджень, результатом яких стали певні збірки тестувань і опитувань для визначення середнього показника володіння ЛО іноземної мови. Пізніше ці дослідження було покладено в основу сучасних електронних застосунків і онлайн сайтів, що дають можливість усім охочим визначити свій обсяг словникового запасу. Найбільш наближеним до наукових надбань доктора Нейшена нам видається на сьогодні сайт <https://my.vocabularysize.com/>. Процедура тестування і її результати дозволяють визначити необхідні напрямки роботи з лексикою для подальшого удосконалення лексичної грамотності тестованого.

Основними умовами й стратегіями успішного запам'ятовування й подальшого використання слів в усному і писемному мовленні є:

- **Систематичне повторення ЛО:** На сучасному етапі на зміну традиційним спискам слів і флешкарткам прийшли цифрові інструменти, такі як Quizlet, Anki, Memrise та Vocabulary.com. Цифрові додатки та інструменти для розвитку словникового запасу являють собою важливий застосунок для сприяння ефективному процесу засвоєння та використання нових слів і надають можливість створення спеціальних навчальних наборів, а також різноманітних вправ та тестів, спрямованих на вивчення слів у різних контекстах. Їх використання забезпечує доступ до структурованої та цілеспрямованої

навчальної інформації, що сприяє активному процесу засвоєння і запобігає забуванню слів. Не менш ефективним способом систематичного повторення мовного матеріалу є постійна взаємодія з мовою, використання її в певних персональних життєвих контекстах;

- Важливим є **дотримання основних закономірностей функціонування пам'яті**, таких як: закони Еббінгауза (щодо часових проміжків засвоєння, збереження й забування інформації, а також ефекту від її повторення). Крім того, плідним підґрунтям для роботи з лексикою можуть стати науково доведені фактори «краю», сну, занотовування інформації та ін., а також феномен Міллера, феномен «абсолютної новизни», феномен «ілюзії пам'яті» й феномен «незакінченої дії». Розуміння цих та інших закономірностей функціонування пам'яті дозволяє зробити процес запам'ятовування більш контрольованим і ефективним.

- **Урахування свого типу засвоєння інформації** (візуальний, аудіальний, кінестетичний і їхні комбінації) й індивідуальних особливостей пам'яті, які виявляються у швидкості, точності й міцності запам'ятовування, оптимальній частотності повторення ЛО і готовності до їх відтворення;

- Доведено, що **розширення навчальних контекстів** або переліку джерел інформації, що використовуються для вивчення ЛО, також впливають на ефективність запам'ятовування. Згідно з останніми науковими дослідженнями, ми запам'ятовуємо не лише слова, а й контексти, в яких зустріли їх: навчальні посібники, лекції, подкасти, ситуації успіху або помилки під час навчання, бесіди з різними людьми – не варто прив'язувати себе до одного джерела інформації, бо кількість контекстів, які ми можемо прив'язати до них є вичерпною, в той час, як розширення й урізноманітнення переліку навчальних контекстів у разі збагачує наш потенційний словниковий запас.

- **Розвиток звички читання** художньої літератури, що дозволяє постійно повторювати лексику у невимушеній, цікавій спосіб. Звертаючись до літератури різних епох і жанрів, ми також збагачуємо лексичний «багаж» знань за рахунок слів, що не входять до традиційного академічного дискурсу, але є невіддільною частиною мови, якою її бачать безпосередні носії. Читання сприяє формуванню відповідної культури й навіть власного стилю мовлення;

- **Застосування мультимедійних ресурсів** (аудіо файлів, подкастів, онлайн ігор, застосунків, що допомагають перевірити й потренувати вірний варіант вимови слова). Усі вони допомагають актуалізувати лексику за потрібною темою або галуззю знань. Вважаємо доцільним поради не нехтувати коментарями, що супроводжують подкасти або відео на You-tube, бо саме там можна побачити живу мову на її сучасному етапі розвитку, а також ЛО, що релевантні в неофіційній / інтернет комунікації сьогодення;

- **Укладання асоціативних карт ЛО та метод мозкового штурму** (мозкової атаки) – це методики, що сприяють активному використанню слів та їх аналізу. Вони створюють умови для взаємодії зі словами шляхом ігрових практик, складання мап думок, та розгляду асоціативних зв'язків. Вивчення слів у контексті дозволяє розуміти їх різноманітні значення та відмінності у використанні в різних ситуаціях. Це сприяє формуванню уявлення про лексичну

норму й вдосконаленню мовної, мовленнєвої й комунікативної компетенції. Корисними можуть стати наступні ресурси: xmind.net, mindmeister.com, mindnode.com, freemind.sourceforge.io, coggle.it, lucidchart.com.

- Для розширення мовного арсеналу та покращення лексичного багатства важливо розглядати роботу з **синонімами** (й антонімами) як корисний інструмент. Це може включати вивчення ідентичних (або протилежних) за значенням слів, які можуть використовуватися для досягнення кращого ефекту комунікації завдяки більш високому рівню варіативності та виразності у виборі лексичних одиниць. Корисною може стати практика перефразування фрагментів тексту з використанням синонімів, що відповідають більш високому мовному рівню (наприклад, *very interesting* (A1) → *fascinating* (B2) → *engrossing, gripping* (C1) → *riveting* (C2) та ін.)

- **Розуміння структури слова** (morphological awareness) відіграє важливу роль у процесі вивчення та розширення словникового запасу. Удосконалення навичок словотвірної та контекстуальної здогадки дозволяє полегшити визначення змісту невідомого слова, що зустрічається у тексті. Усвідомлення значення компонентів слова та їх семантичних зв'язків дає змогу краще розуміти смислові відтінки та конотації слова, сприяючи ефективній комунікації.

- **Активна позиція у вивченні мови.** Систематичне та глибоке вивчення вимагає від студентів не лише зосередження на основних аспектах навчального матеріалу, але й постійного прагнення до розширення та уточнення знань. Важливо поставити перед собою завдання не лише засвоїти базову лексику, а й постійно поглиблювати свої знання про слово, ставити собі питання про причинно-наслідкові зв'язки розвитку значення слова, практикувати історичний і лексикографічний підхід до вивчення слова. Все це допомагає не лише усвідомлено опановувати навчальний матеріал, а й розвиває вміння аналізу та критичного мислення.

- Реалізація навчальної техніки «слово дня» може служити ефективним засобом активного розширення словникового запасу та покращення мовних навичок. Ця техніка є найбільш вдалою для засвоєння ЛО, які ніяк не запам'ятовуються, й передбачає вивчення цих слів шляхом обрання одного слова на кожен день та активного використання його у різних контекстах протягом дня. Важливим елементом є зосередження уваги на обраному слові, його значенні, можливих способах використання та вивчення асоційованих з ним морфологічних чи семантичних характеристик. Крім того, різні цифрові сервіси (наприклад, Google) і електронні словники (наприклад, Cambridge Dictionary) пропонують послугу сповіщення «слово дня», яка дозволяє надавати користувачам регулярний доступ до нових ЛО, сприяючи постійному поповненню мовного арсеналу. Такий підхід може бути корисним як для навчання мови, так і для підтримки та розвитку вже наявних лінгвістичних вмінь.

- **Ігри у слова** є цікавою та ефективною стратегією для вивчення англійської лексики, яка сприяє активному залученню й забезпечує мотивацію до навчання. Ці ігри можуть приймати різні форми, від класичних настільних ігор до віртуальних онлайн-платформ. Вони не лише дозволяють покращити лексичний запас та граматичні навички, але й сприяють розвитку

комунікативних вмінь та роблять навчання більш захопливим та ефективним. Наприклад, словесні головоломки, ігри на визначення слів, кросворди або навіть онлайн-гри, які використовують слова, можуть стати корисними інструментами для підвищення інтерактивності й цікавості процесу навчання. Такі ігри сприяють розвитку креативності та винахідливості, що є важливими аспектами при вивченні мови. Ось лише декілька з сучасних цифрових застосунків для вдосконалення лексичної грамотності: *spellingcity*, *freerice*, *quizlet*, *wordwall*, *memrise*, *thinglink* та інші.

Таким чином, для ефективної роботи з лексичним матеріалом рекомендується дотримання основних закономірностей функціонування пам'яті й урахування притаманного певному індивіду типу засвоєння інформації. Окрім традиційних засобів вдосконалення лексичної грамотності, таких як систематичне повторення ЛО, розвиток звички читання художньої літератури, укладання асоціативних карт та мозкового штурму, підвищенню рівня варіативності та виразності у виборі лексичних одиниць сприяє застосування сучасних мультимедійних ресурсів і цифрових інструментів, що дозволяють розширити навчальний контекст і в разі збільшити потенційний словниковий запас.

Список використаних джерел

- Alemi, M., & Tayebi, A. (2011). The influence of incidental and intentional vocabulary acquisition and vocabulary strategy use on learning L2 vocabularies. *Journal of Language Teaching and Research* 2.1, 81-98.
- Carter, R., & McCarthy, M. (Eds.). (1988). *Vocabulary and language teaching*. New York: Longman
- Nation, I. S. P. (1990). *Teaching and learning vocabulary*. New York: Newbury House.
- Nation, I. S. P. (1994). *New ways in teaching vocabulary*. Alexandria, VA: TESOL.
- Webb, S., & Nation, P. (2017). *How vocabulary is learned*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Zimmerman, C. B. (1997). Historical trends in second language vocabulary instruction. In J. Coady, & T. Huckin (Eds.), *Second language vocabulary acquisition* (pp. 5–19). Cambridge: Cambridge University Press.

ВИКОРИСТАННЯ ЧАТ-БОТІВ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ КОМПОНЕНТ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Тетяна РАЗУМЕНКО

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
Україна

Сучасні підходи до опанування освітніх програм вищої професійної освіти зорієнтовані на прогресивне використання цифрових сервісів, застосунків, елементів мобільного навчання для оптимізації навчально-пізнавальної та науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти. Освітні програми, які реалізуються у Харківському національному педагогічному університеті